

Lakatos István
Hét évszázad magyar költészete

Költészetünk legterjedelmesebb, napjainkig legismertebb antológiája, *Hét évszázad magyar versei* címen, 1951 nyarán látott napvilágot, lexikonalakú, vaskos kötetben. Közel harminc év alatt, egyre bővülve, összesen öt kiadást ért meg. Utolsó, négy kötetes változata 1978-79 fordulóján került az olvasók asztalára. Ez a gyűjtemény – népdalszövegek, népballadák mellett – 336 költőt mutatott be, 3700 oldalon, mintegy 2900 verssel.

Viszonylagos teljességre törő elődei közül csak a fontosabbakat emelem ki. Toldy Ferencét, amely *A magyar költészet kézi könyve a mohácsi vésztől a jelenkorig* címen 1855-ben jelent meg, két kötetben; majd átdolgozva 1876-ban. Úttörő vállalkozás volt, a népnemzeti irányzat fellépését megelőző irodalomtudomány jó színvonalú florilegiuma. A század második felének művelt közönsége ebből nyert aránylag hiteles áttekintést líránk fejlődéstörténetéről.

A magyar költészet kincsházára kell másodsorban emlékeznünk, amelyet (címlapját jellemzésül egész terjedelmében idézve) „A magyar költészet történetének, a verstannak, a költői műfajok elméletének ismertetése kapcsán műfajok szerint csoportosította és Erdélyi Pál, Kardos Albert, Négyesy László és Névy László szaktanárok közreműködésével a magyar tanuló ifjúság és család használatára tisztán oktatási célból” Endrődi Sándor „a magyar nyelv és irodalom r. tanára” állított össze.

A „Magyarország lelkes ifjúságának” ajánlott súlyos album (1500 sűrűn szedett hasábon 190 költővel) millenniumi díszkiadvány volt, újrayomták még a századelőn is, nem hiányozhatott nagyapáink, dédapáink üvegajtós szekrényéből.

Endrődi szorgalma körülbelül 1900-ig mutatja be költészetünk jeleseit. Petőfi és Arany koráig viszonylag elfogadható iskolai szinten. Onnét folytatva azonban a lírikusként nem teljesen jelentéktelen szerkesztő elképeszt kritikátlanságával. Valódi érték és a századvég szenvelgő vagy épp retorikus epigonizmusa közt alig ismer különbséget. A gyűjteménybe sorolt 190 költőből 1895-ben 120 még él. A korabeli folyóiratok oly szereplői, mint András Elek, Andrássy Béla, ifj. Apáthy István, Békássy Helén, Erődi Dániel, Góbi Imre, Hajós Izidor, Kéry Gyula, Malom Lujza, Pály Ede, Ujváry Béla; vagy Bényei Gábor „népdalköltő”, Dengi János „tanügyíró”, Fejes István „református lelkész”. Endrődi néhány kurta szóval jellemzi is őket. Megtudjuk: Komócsy József „meleg kedélyű lírikus”, Horváth Böske „meleg kedélyű költőnő”, Márkus Miklós „szép tehetségű lírikus”, míg Indali Gyula, Jékey Aladár és Szabados Gábor egyaránt „mély kedélyű lírikus”-ok.

Nehezemre esik félbeszakítanom a gondolatébresztő névsort, a makacsul ismétlődő nevetséges közhelyeket.

Legkivált mégis a koncepció, a szerkesztők műfaji magabiztossága bűvöl el. A tanár urak csalhatatlanul tudták három részre osztani költészetünket. Lantos-, elbeszélő- és drámai költészetre. Számtalan alfajra is ezen belül. Nincs léha átjárás a hagyományos műfajok közt. A lantos költészet például pontosan tizenegy osztályra hasad. Van dal, óda, himnusz, ditiramb, rapszódia, elégia, bölcselő ének, tanköltemény, költői levél, epigramm, satíra, festő költemény, idill, élet- és jellemkép. Himnikus óda, elégikus dal nem létezik, életképpel a festő költemény nem vegyülhet, költői levélbe nem játszhat bele a bölcsőlem szikrája sem.

De: Nullus est liber tam malus, út non aliqua parte prosit (magyarán: egyetlen könyv se lehet oly rossz, hogy valami haszna ne lenne) – írja az ifjabb Plinius. Antológiánk még ebből a válogatásból is tudott meríteni, még inkább hasznosíthatta riasztó figyelmeztetését: elvtelenül engedni a kordivatnak, milyen veszélyekkel jár.

1928-ban tette közzé a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, azaz a könyv előzéklapja szerint Budapest székesfőváros közönsége „a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium megbízásából” Zlinszky Aladár és Vajthó László kétkötetes versgyűjteményét, a *Magyar költőket*. Alcímet is visel az antológia: „Szemelvények hétszáz esztendő dalterméséből”. A már saját korában elavult Endrődi-féle tankötetet volt hivatva helyettesíteni tehát, de a hétszáz évet hangsúlyozó alcím révén a mi vállalkozásunk tisztos előzményeként éppúgy számon tarthatjuk.

A 181 költőt bemutató áttekintés összehasonlíthatatlanul színvonalasabb, mint Endrődi szerkesztménye. Hiányai, súlyos hibái akadnak sajnos. Kifelejtí Gvadányit, Fazekas Mihályt; hiába keressük benne Kassák Lajost, Füst Milánt vagy a költőnek is jelentős Karinthy Frigyest. Ugyanakkor szerepelhet M. Szabolcsi Erzsébet, Maday Gyula, Boross Sándor, Barcsay Fehér Géza, Varságh János, Havas István, Veszeli Károly, Lőrinczy György, és korántsem teljes a feledhető névsora. Vagyis a tudós Zlinszky Aladár, a diáknevezékeket jó ízlésre nevelő Vajthó tanár úr se tudta kikerülni a rossz korizlés csapdáit. A felsoroltakat nemhogy a művelt verskedvelők, ma már az irodalomtörténetek lábjegyzetei se tartják számon.

A két világháború közt megjelent nagyigényű antológiák közül a legigényesebb, legmegbízhatóbb kétségkívül Horváth János munkája. a *Magyar versek könyve*. Nélkülözhetetlen kézikönyv mindmáig.

Bővített, 1942-es kiadása 166 költőt emel ki, a Mária siralma névtelen szerzőjétől, Dsida Jenőig. Kevés köztük, aki végképp feledésbe süllyedt, ha konzervatív ízlésének régi irodalmunk érdemes professzora engedett is olykor. Például Vachott Sándort, Bárd Miklóst, Kozma Andort, Reményik Sándort alighanem túlbecsülte, pontosabban munkásságukat a náluk összemérhetetlenül jelentősebb alkotók java teljesítményével azonos terjedelemben mutatta be; vagy nem abban látta valódi értéküket. amiért – egy magatartásforma, egy mellékirányzat jellemzésül: de csak azért – néha tanulságos fellapozni őket. Kényszeredetten említem a náluk sokszorosan jelentéktelenebb Rátkay László, Pálmai Kálmán, Boruth Elemér nótaszövegszerzők és társaik felvételét, akik az Endrődi-gyűjtemény avult műkedvelőinél a maguk viszonylagos ismertségének idején se nyújtottak örömtelibb teljesítményt.

Horváth János – alkatából fakadó értéktévesztéseitől eltekintve – korszakokról, költőkről, irányzatokról sokoldalú áttekintést adott mégis. Amiben példáját nem követhettük: ő elvszerűleg csak a már lezárt életművekből válogatott. Mi kötelességünknek éreztük, hogy az antológia sajátos mércéjével, a lezártanokról is véleményt nyilvánítsunk. Az irodalomtörténész tartózkodása ettől, mint szemléletmód (minden teljesítményt költője halála után ítélnünk meg maradéktalanul) feltétlen méltánylást érdemel. Az irodalom tudósa azonban *szerkesztőként* önelvűsége foglya lesz, ha vizsgálódását élő kortársaira, akár szerénységből, akár, hogy eleven érzékenységeket ne sértsen, nem kívánja kiterjeszteni. Horváth se tagadja ezt. Sajnálkozva említi: az első kiadásban még nem szerepelhetett Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály „kiket koruknak irántuk tanúsított figyelme maga is már bizonyos történeti jelentőséghez juttatott”. Kétségkívül tudta tehát, hasonlíthatatlanul többet érnek, mint a Magyar versek könyvének második kiadásába még változatlanul beemelt Sajó Sándor vagy Papp-Váry Eleménné. József Attila, aki 1937-ben halt meg, és Dsida Jenő, aki 1938-ban, szerencsére méltón zárják Horváth János gyűjteményének névsorát.

A *Hét évszázad magyar versei* öt kiadása, ahogy az Endrődi vagy a Vajthó-antológia, merte vállalni ismét a kortárs költészet bemutatását. Bár ne vállalta volna.

Századunk irodalmának elbírálásában a pártállam értékrendjét esztétikai megfontolások nemigen korlátozták. Mozgalmi érdekek, osztályharcos múlt: ezek emelték a kiválasztottak közé Tamás Aladárt, Madarász Emilt, Hidas Antalt, Szüdi Györgyöt – hadd ne folytassuk riasztó névsorukat. Más antológiák dilettánsaival szemben az ő alacsonyról verselményeik még az eltorzult közízlést se tükrözték soha. Magyarok, népszínművek, operettek szövegíróit az igénytelen zenei köztudat legalább idézni tudja, anélkül természetesen, hogy számon tartaná nevüket is. De kinek jutna eszébe Lukács Imre vagy Komját Aladár, amikor olvasni verset óhajt? Művelődéstörténeteseknek, tréfáskedvű szakmabelieknek talán, ha egy történelmi félszázad kórképéhez keresnek elrettentő példákat.

Menti némileg szerkesztőit: ez a nagyra törő gyűjtemény, egymást követő kiadásai során valamelyest kétségtelenül javult, itt-ott árnyaltabb lett, ha kiemelkedő kezdeményezőket, gyér szemelvényekkel, szándékosan eljelentéktelenített is (például Kassákot), másokat mindvégig magasabb polcra helyezett, mint ameddig teljesítményükkel felértek. Ugyanakkor kihagyják Dsida Jenőt – nacionalistának, túl vallásosnak találják? –, hiányoznak a nyugati emigráció és az ellenzék honi képviselői; még a felvidékieknek se szorítanak helyet benne, csak néhány délvidékieknek, erdélyieknek. Ennek ellenére a *Hét évszázad magyar verseit*, kivált vizsgázó diákok, gyakran keresik; némelyikük meg-megkérdi tanárát: valóban oly kiemelkedő költő Simon István vagy Váczi Mihály, hogy több verssel szerepelnek, mint Pilinszky János és Nemes Nagy Ágnes együttvéve?

Nem lenne illő az előd-antológiáról itt mondani további bírálatot. Ez az új kiadvány a bírálat.

Célkitűzésünkhöz legközelebb állónak az 1976-1990 közt megjelent Magyar Remekírók-sorozat ígérkezett. A *Magyar népballadák, a Magyar középkor irodalma, Balassi Bálint és a 16. század költői, Magyar költők 17. század* (a kuruc kor költészetével kiegészítve), *Magyar költők 18. század*, végül *Magyar költők 20. század*. Összesen tíz, gazdagon tájékoztató kötetét hozzáértő szakemberek szerkesztették (Kriza Ildikó, V. Kovács Sándor, Varjas Béla, Komlovszki Tibor, Mezei Márta), az időrendben utolsó, háromkötetes gyűjteményt pedig jó ízlésű, művelt költő, Vas István. Ő Adyától Csóri Sándorig méri föl századunk irodalmát, 115 költőre terjesztve ki figyelmét, ügyes taktikai érzékkel a forradalom événél húzva meg a határt. Akik első kötetükkel 1956 után jelentkeztek, azokat nem szerepelteti már. Így elkerüli, hogy a Kádár-diktatúra frissen fellépő önkénteseit szóhoz kelljen juttatnia. Eljárásmódja azonban áldozatokat követel. Tekintélyes költők szorulnak ki gyűjteményéből, mert – bár folyóiratok hasábjain nyilvánosságot kaptak korábban – pályakezdő könyvük, szerencsétlen közviszonyaik miatt, néhány évet késett. Lator Lászlóét, Görgey Gáborét említhetem; ők az antológiának, koruknál fogva is, méltó szereplői lehettek volna.

Nem Vas István bűne, a 80-as esztendőben még érvényes tilalomlistát ő se hághatta át. A külföldre szakadt lírikusokat, az egyéb vétkekkel terhelt hazaiakat, ahogy közelmúltunk más gyűjteményeinek, neki se volt számon tartania.

Ettől eltekintve értékítéletei, az előző antológiákhoz képest, józanabbak: a dilettánsokat igyekszik gyéríteni, az igazságtalanul mellőzötteket visszahelyezni költészetünk folyamatába. Elfogultságai vannak. Minden szerkesztőnek lehetnek. Az övéi ritkák, de annál meglepőbbek. Berda Józseftől 65 verset vesz fel, közel 1800 sorhely terjedelemben. Az élete során kevés elismerést kapott Berda kétségkívül érdekes színfoltja irodalmunknak, igényes gyűjteményből hiba kihagyni gasztronomikus költeményeit, ám több verssel, több

könyvoldallal szerepeltetni, mint Füst Milánt, Szabó Lőrincet, Weöres Sándort, posztumusz jóvátételként is több, mint aránytévesztés.

Saját munkásságát Vas István tárgyyszerűbben mérte föl. Önitélete pontos. A maga költészetéből 33 verset mutat be. Oly meggyőzően, hogy az ő estében szemelvényeit hiteles mércének tekintettük, sőt, vitathatatlan rangjának megfelelően, még szaporíthattuk is.

A Magyar Remekírók költői antológia-sora mégse tölthette be rászabott szerepét. Elsősorban azért, mert csonkán maradt. A rendszerváltás után tönkrement kiadó a XIX. század köteteit nem tudta megjelentetni már, ahogy a XX. század tervezett folytatását se. Másodsorban, mert vers-antológia sorozata egy nagyobb sorozat része csak. Koncepciója ennek van alávetve. A középkori költészet prózával és latin nyelvű verseink fordításával elegyül. A XVI–XVII. század ugyancsak latinul író humanistáit Janus Pannonius majdnem teljes életművének függelékeként olvashatjuk. A XVI. század magyar verselőit bemutató két kötetet pedig Balassi Bálint összes versei és *Szép Magyar Comoediája* vezeti be.

Magától értetődik, elsődleges forrásaink a költők eredeti kötetei voltak mindig, nem a belőlük készült válogatások, nem azok a szemelvények, amelyeket más gyűjtemények szentesítettek már. Kötelességünknek éreztük ugyanakkor, hogy gondosan átnézzük az elődkiadványokat is, köztük a rövidebb időszakokat felölelő rész-antológiákat (Sőtér István kiváló *Négy nemzedékét*, Weöres Sándor *Három veréb hat szemmel* című mulatságos bogarászgatását, az egyetemi *Szöveggyűjteményeket*, a *Régi magyar költők tára* nélkülözhetetlen köteteit, és igen sok más szempontú kézikönyvet még), hogy erényeiket követendő példának tekintsük, hibáikból tanuljunk.

A Hét évszázad magyar költői – az Ómagyar Mária siralomtól a mai harmincévesekig – irodalmunk 620 jelesének hozzávetőleg 4500 versét, versrészletét ajánlja az érdeklődő olvasók figyelmébe. Az antológia költészetünk magasvonulatának minden hasonló vállalkozásánál teljesebb, sokrétűbb és reményeik szerint igényesebb összeállítását kínálja. Közvetlen elődjénél, a *Hét évszázad magyar verseinél* közel másfélszer bővebb, gazdagabb.

Szerkesztői az említett kiadvány értékrendjével, koncepciójával gyökeresen szakítva, igyekeztek irodalmunk valóban maradandó, vagy legalább az adott időszakra jellemző alkotásait helyezni a verskedvelők asztalára. Mellőzhettük végre a romlékonyak bizonyult anyagot, amelyben – mellesleg – a világháborúkat megelőző válogatások se szűkölködtek. Számúzhattuk a bukott önkényuralom nyomasztó-agresszív dilettantizmusát, megszabadítva gyűjteményünket vakhitű, olykor kártékony képviselőitől, eddig kiirthatatlan kövületeitől. Törekedtünk ugyanakkor, hogy az igaztalanul háttérbe szorítottakat rangjukhoz méltóan mutassuk be, és bátran az irodalomértők figyelmébe merjük ajánlani azt a tehetséges ifjabb nemzedéket még, amely az elmúlt évtizedekben lépett föl, vagy bontakozott ki.

Nem mindenkit. Minden jó szándékot számon tartani, minden törekvést megérteni eszményien lelkiismeretes szerkesztő se tud. A fiatalabb évjáratokban sokan rejtezhettek, akikre egy-egy folyóirat belvilága, szűk baráti köre bizalommal tekint, előttünk homályos csupán, beváltják-e a hozzájuk fűzött reményt, vagy feledhetővé szürkülnek. A szerkesztő itt várakozó álláspontra helyezkedik. Meg kellett húznunk a határt valahol, a harminc éveseknél fiatalabbakat nem szerepeltetjük már.

Mások jelenlétét épp jelezzük csak, elképzelhetőnek tartva, idővel mélyebben vésik bele nevüket irodalmunk történetébe. Ismét másoktól az indokoltnál több verset közöltünk talán – mert sokoldalúan középszerűek.

Nem alábecsülve az irodalom középmezőnyét; a nélkülözhetetlen középszert sem. Inkább méltó szerephez juttatva.

A költészet körvidékét ugyanis korántsem csupa hegycsúcs koszorúzza; rétjei, dombjai, barátságos völgyei is vannak. Súlyos tévedés lenne, ha kizárólag a remekírókból vagy a legkimagaslóbb munkákból válogatnánk: meg kell mutatnunk a környezetet is, ahonnan a klasszikusok kiemelkedtek; szerényebb előzményeiket, úttörő elődeiket csakúgy, mint utódaikat vagy épp epigonjaikat. Az érdekes Baróti Szabó Dávid nélkül más lenne Berzsenyi, az alig olvasott Toldalagi Pál nélkül Pilinszky – kultúránk sokszínűségét híven csak a nagyobbak és kisebbek arányos szerepeltetése tükrözheti. Belefér ebbe nem a másod-, harmad-, negyedvonalt: az önmagában teljes vagy majdnem teljes jelentéktelenség is, amikor egy-egy korszak-, egy-egy irány meghatározó egyéniség kölcsönfényében villannak fel képviselői. Dehogyan közöltük volna a Göcseji Helikon költőnőit, más korok és más vidékek poétáit, poétáit, ha ihletadó szerepet nem játszanak legalább. Guzmics Izidort, ha nehezen magyarázható rokonszenvével, becsülésével nem tünteti ki Kazinczy; Szendrey Júliát, ha nem Petőfi felesége. Guzmicsal nem elsősorban önmagát, inkább Kazinczyt jellemeztük, Szendrey Júliával Petőfi arcképét rajzoltuk tovább.

Sokkal szigorúbban ítéltük meg a 19. századvég epigonjait, jelenkorunk dilettánsait és az egyeduralomra törő izmusok sarlatánjait. Nem a szocialista realizmus magahitt kitüntetettjeire gondolva csak, a parttalan neoavantgárdtól a harcias posztmodern rendkívül vegyes összetételű felkentjeire is; még inkább kételyt nem ismerő elméletszöveire. Szürrealizmus, szecesszió és tucatnyi karakteres irányzat igen fontos mellékösvevénye az irodalom fejlődéstörténetének, nagyszabású művelői nyomvonalukat akár főúttá szélesíthették, eredményeiket jobb költők gyakran hasznosították, forrásaikhoz vissza-visszatértek. Riasztóvá akkor váltak, amikor kizárólagosságra törekedtek, mint napjainkban a posztmodern pápái. Előtérbe állítják olykor valóban tündökletes kiválasztottjaikat, és az ő fényudvarukból néznek szét a piacon, vagy tekintenek vissza régebbi eredményekre. Akikre e ragyogásból halvány fénypászma sem esik, azt árnyékban hagyják, észre sem veszik. Történeti vagy egyedi fölmérésük saját elméleteik megvitatására szorítkozik, amiből untig eleget megtudunk a teóriáról, alig valamit a teljesítményről. Itt alakul és burjánzik el az a hamis értékrend, amelynek csábítását antológiánk nem volt hajlandó méltányolni. Tudomásul venni azonban igen.

Bemutatjuk kedveltjeiket, akiket módjával magunk is becsülünk, és akik – lehet – éppoly ártatlanok abban, hogy kéretlen ideológiáik mércéinek használják őket, mint ahogy szegény Hiador se tehetett róla, hogy kijátszották Petőfi ellen. Még a merész elméleteket se kárhozzátjuk, gondolatébresztő hasznukat percekig se tagadjuk, amikor a türelem, a méltányosság háttéréből bontakoznak ki.

Szerkesztőként és gyakorló költőként azonban Goethével tartok: „A teóriák mindig állványok lehetnek csak, amelyeknek állniuk addig szabad, míg el nem készül az épület. Akkor el kell hordani őket, nyomuknak se szabad maradni.”

Hogy a posztmodern életképes-e, és amennyiben életképes, így nevezik-e tíz-húsz év múlva, ezután derül ki. Mert nem az a modern, aki mindig lelkesen azonosul kora divatirányzataival vagy diktatórikus elvárásaival, hanem aki múltat-jelent okosan egybeköt – a gyémánt nyíl ebből mutat a jövőbe.

Az idő is minősít végül. Haláluk után eltörpíti koruk nagyságait, az életükben alig észrevettek példának állítja elénk.

Akikkel nemigen tudunk mit kezdeni: az avantgárd különcei. Lehetetlen bemutatnunk például a párizsi Nagy Pált; alighanem ragaszkodnék hozzá, hogy a legkülönbözőbb betűtípusokból összeszerkesztett szövegét egy céllövő puska fényképe tegye

még félelmetesebbé. Vagy Papp Tibort, aki vastag gyászkeretben óhajtaná viszontlátni lírai kedélyállapotát. Az efféle termékeket a művészi grafika tárgykörébe utaltuk.

A Hét évszázad magyar költőit hárman szerkesztettük. A középkortól a XVII. századdal bezárólag Kovács Sándor Iván, a régi magyar irodalom professzora. A XVIII. század elejétől napjainkig én. Fő tanácsadónk, aki munkánkat a kezdetektől befejezéséig állandó figyelemmel kísérte, s kivált a XIX. század összeállításához nyújtott nélkülözhetetlen segítséget, akadémikus társam, Németh G. Béla egyetemi tanár volt.

Magam úgy gondoltam, a korszakokat nagy egyéniségek harmóniában szerveződött munkáin át vizsgálhatjuk legeredményesebben. A nagyság ismérve pedig, hogy képviselői hány szállal, hogyan kötődnek elődeikhez, az előd-kultúrákhoz. Hogyan dolgozzák fel, hogyan szervítik mindazt, ami előttük létrejött, körülöttük készülődik. Tehát, hogy műveltségükben – érzékelhetően vagy sejthetőleg – ott lobogjon a megbonthatatlan, részeire szakíthatatlan világgkultúra, és e világgkultúra egyenrangú része, nemzeti költészetünk.

Mindhárman gondosan mérlegeltük: kiket hány verssel, oldallal szerepeltessünk. Azt is, nem lett volna-e szerencsésebb Horváth János példáját követnünk, aki az élőket kézikönyve mindkét kiadásából kirekesztette. A várható támadásokat, sértődékenységeket így alighanem elviselhetővé csökkentettük volna, annál elviselhetetlenebbé a csalódást: akit érdekel ez a könyv, talán épp azért, mert arra kíváncsi elsősorban, a szerkesztői elfogulatlanság mit sugall azokról, akiknek nevével irodalmunk fórumain napra nap találkozunk.

Enyém a fő felelősség. Azt hiszem, felkészült költőtől, művelt érzékeny irodalomtudóstól egyaránt elvárható: legyen annyi ítélőképessége, hogy éppúgy ne féljen értékelni a befejezett életpályát, mint a még alakuló elevent, azaz merje vállalni döntése, még inkább pártatlansága kockázatát.

És egyéni vonzalmi, magánvéleménye kockázatát. Csak tartsa szem előtt, nem egyedül az kimagasló alkotás, ami neki tetszik. Alanyiságát lépten-nyomon ellenőrizze tárgyilagosságával. Az olvasó pedig jóindulatúan vegye tudomásul, nem minden választott darab a szerkesztő ízlését tükrözi. Sok esetben részrehajlást kerülő objektivitását inkább.

Patikamérlegünk pontosságát mindazonáltal nem szavatolhatom. Kortárs költészetünk elég nagy kopásnak van kitéve. Az erőtlenekeket mellőztük talán, a nagyon közepeseket igyekeztünk korjelenséggé csökkenteni. De a dilettantizmus virulens, elhivatottságát fürgeséggel pótolja, készenlétben áll mindenütt a mesterség küszöbértékét sem elérő termékeivel. Művelőik a sűrűn változó divatirányzatokban új és új arcot öltenek, új és új elméletekkel próbálva kontárságukat a korszerűség vívmányaként elfogadtatni. Tengernyi vannak. Nevüket úgy-ahogy, számon tartja a sznobéria; csak műveikkel nehéz mit kezdenünk. Költészetük mászási nyomait némi kíváncsisággal figyeltem eleinte, később mint diagnosztát tudtam vizsgálni csak. A versek világa oly terület, ahol a mennyiség sohase csap át minőségbe. Mégse kezeskedem, egyikük, másikuk nem csúszott-e át sűrű védőhálónkon. És, ami fájdalmasabb lehet, néhány érdemest nem hagyunk-e figyelmen kívül. Az értő bírálat, a remélhető további kiadások lesznek hivatva jóvátenni ezt.

.....
(A székfoglaló előadás szövege megjelent a Hét évszázad magyar verseinek újraszzerkesztett változatában, utószóként, az alábbi szöveggel kiegészítve)

Itt köszönöm meg tudós szerkesztőtársaimnak, Kovács Sándor Ivánnak és Németh G. Bélának, hogy teljes összhangban tudtunk együttműködni mindvégig.

Akad néhány költő, főleg a XX. században, akik iránt elfogult lettem volna. Kiemelten szerettem őket, vagy költészetük csillagmessze áll ízlésvilágomtól. Olyanok is, akiknek munkásságát nálam sokkal mélyrehatóbban ismeri valaki. Ilyenkor nagyra becsült barátaim valamelyikének segítségét kértem.

Köszönöm Rába Györgynek, hogy ő válogatta Komjáthy Jenő, a Nyugat nagy nemzedékéből Babits, Kosztolányi és Tóth Árpád, majd Szabó Lőrinc verseit. Utóbbiakat magam is szívesen vállaltam volna, de tudományos életműve alapján Rába Györgyöt alkalmasabbnak tartottam bemutatásukra. Összeállításait teljes egészükben méltányoltam, itt-ott kiegészítettem csak. A továbbiakban néhány poeta minor és Tandori-szemelvényei jelzik hasznos közreműködését.

József Attila-versek válogatását Szőke György, valamint a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézetének általa irányított szemináriuma végezte. Összeállításuk jelzés értékű: kiviláglik belőle, a költő munkásságából a mai fiatalok mit éreznek magukhoz legközelebb állónak.

Kassák Lajost Standeisky Éva mutatta be, aki az író életművével hosszú évek óta foglalkozik, munkásságát így alaposabban ismeri bárkinél. Köszönet érte.

Nagy László, Juhász Ferenc, Rákos Sándor és néhány általam ritkán olvasott költő válogatását Varga Domokos vállalta. Csorba Győzőt, Takáts Gyulát Tüskés Tibor. Hajnal Annát és másokat Gergely Ágnes. Köszönet mindnyájuknak.

Köszönöm Lator László, Petőcz András és Kántor Zsolt jó tanácsait, utóbbi kettő lelkiismeretes munkáját a korrektúralapok ellenőrzésében is. Levonatainkat – kezdetektől a XIX. század végéig – Kovács Sándor Iván bölcsész tanítványai olvasták össze először; az ő szorgos közreműködésük se maradjon említetlen itt.

Köszönet végül a költőknek és jogutódaiknak, akik a bemutatott szemelvényeket önzetlenül engedték át gyűjteményünk számára.

A kézikönyv megjelenését a Magyar Könyv Alapítvány, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Soros Alapítvány és a Nemzeti Kulturális Közalapítvány anyagi támogatása tette lehetővé.

Így mutathatott túl vállalkozásunk antológia jellegén, és válhatott – a maga sajátos eszközeivel – talán költészettörténeté is.